

bisweekend

cultuur&media

Maaïke Neuville en Roy Aernouts leggen hun ei in een meubelzaak

>43

Kapitein Winokio laat nieuwe cd vol prettig gestoord materiaal los op jonge volkje

>44

Componist en muzikant **Walter Hus (49)** ziet dinsdag zijn 'Marollenopera' in première gaan

Eigenlijk haat ik opera

In het Brusselse Justitiepaleis gaat dinsdag de eerste Marollenopera in première. Componist en muzikant Walter Hus coachte bijna twee jaar lang een groep van twintig bewoners uit de Brusselse volkswijk wier stem in de meeste gevallen nooit verder had gereikt dan de badkamer. Samen brengen ze volgende week een mix van zelfgemaakte liedjes en geïmproviseerde gezongen dialogen. DOOR HAN CEELLEN / FOTO'S YANN BERTRAND

Terwijl de laatste magistraten zich met hun aktetassen huiswaarts spoeden, beklimt een groepje Marolliens de trappen van het Brusselse Justitiepaleis, dat als een fort boven de Brusselse volksbuurt uittorent. Sinds begin deze week komen ze elke avond samen in een zijleugel van het gebouw om te repeteren voor de eerste *Marollenopera*.

Het tafereel is niet gespeend van symboliek, verklaart Walter Hus, die het project leidt. "Toen het Justitiepaleis hier in de negentiende eeuw werd neergezet, leidde dat tot grote volkswoede in de Marollen. Een deel van de wijk moest plaatsmaken voor het gebouw, en men was niet echt blij met dat strenge symbool van de macht midden in de buurt. De buurtbewoners die hier nu komen zingen, kun je

zien als het volk dat opnieuw het kasteel inneemt."

Hus, die onlangs de kinderopera *De nacht op de planken* bracht, en die eerder de muziek schreef voor drie opera's van Jan Decorte, werkt al vanaf september 2007 met een groep vrijwilligers aan wat de eerste *Marollenopera* moet worden. Vorig jaar gaf het gezelschap al een paar opvoeringen, onder andere tijdens de Brusselse wafelenbak, maar dat was allemaal nog *work in progress*. Dinsdag vindt de echte première plaats, dit keer dus in het hol van de leeuw.

Het initiatief voor de opera komt van kunstencentrum Les Brigittines, dat een paar jaar terug een omstreden nieuw onderkomen neerplante in de Marollenbuurt. Pal naast de zeventiende-eeuwse Brigittineskapel liet men een hypermo-

derne aanbouw verrijzen van glas en roestbruin staal, ontworpen door de Italiaanse architect Andrea Bruno. Ook kwam er een nieuw parkje en een pand met kunstenaarsateliers.

Daarmee zorgde 'de cultuur' voor een hele ingreep in de buurt, zegt Hus. "De Marollen zijn een arme volksbuurt met veel sociale problemen. Kunst heeft er niet de eerste prioriteit. Om de buurt toch bij het centrum te betrekken, heeft men mij gevraagd of ik het leuk vond om met een aantal buurtbewoners te gaan zingen."

Hus nam het voorstel direct aan, omdat hij graag wilde werken met niet-geschoolde stemmen. Om die reden stelde hij vooraf ook geen enkele voorwaarde aan de deelnemers.

Mensen hoefden geen noten te lezen, een muziekinstrument te bespelen of een bijzonder mooie stem te hebben. Iedereen was welkom.

Op de oproep om op maandagavond te komen repeteren, reageerden meer dan 150 mensen. Maar lang niet iedereen bleek een blijvertje. Sommigen kwamen maar één keer, anderen haakten na verloop van tijd af. Anderzijds kwamen er na de opvoeringen van vorig jaar ook weer nieuwe mensen bij.

Uiteindelijk bleef er een vaste groep over van ongeveer twintig personen die het dinsdag moeten gaan laten zien. Onder hen zijn een politicommissaris, een gepensioneerde ober en een psychotherapeute. Sommigen hadden zangervaring, anderen niet. Sommigen wonen in de Marollen, anderen niet. "Het belangrijkste is dat men een band heeft met de buurt", zegt Hus. "Ik vergelijk het altijd met een voetbalploeg. Daar komt ook niet elke speler uit de stad waar men speelt. Maar toch zien de supporters het team als een afspiegeling van hun eigen persoonlijkheid. Als 'hun' jongens."

Mooi effect

Als je de vergelijking wilt doortrekken, zit de ploeg vanaf deze week op trainingskamp, want de laatste dagen voor de première wordt er elke dag gerepeteerd in de arena waar de opvoering zal plaatsvinden. Die bestaat uit een complete zijvleugel van het paleis met in het midden een majestueuze marmeren trap. Halverwege bevindt zich een grote overloop, die dienst doet als 'podium'.

Om een uur of zeven komen de eerste deelnemers binnengedruppeld. Het zijn mannen en vrouwen van alle leeftijden. Ze zijn gekleed in hun doordeweekse kloffie, en installeren zich stilletjes op de onderste traptreden. Eén man komt luid zingend binnen, hij blijkt later de solist van het gezelschap te zijn.

Als iedereen aanwezig is, begint Hus, die er met zijn rechtopstaande haar uitziet als een kruising tussen countryzanger Lyle Lovett en David Lynch, met een groepsbespreking. Onderwerp is het parcours dat tijdens de opvoering moet worden afgelegd over de trap. Daarover blijkt nogal wat onduidelijkheid te bestaan, die uiteindelijk wordt opgelost door de looplijnen te markeren met zwarte afplaktape.

Pas daarna kan er daadwerkelijk worden begonnen met zingen. Op een teken van Hus wordt het door de groep gemaakte lied 'Telepathia la tristessa' ingezet. Met een muisklik van zijn hand komen ook de muziekinstrumenten tot leven. Die bestaan uit een aantal Decaporgels die een verdieping hoger op een galerij staan, en uit een drumstel en een trekkzak, die eveneens door de computer worden aangestuurd. De combinatie van de muziek en de duidelijk niet-professionele stemmen geeft een opmerkelijk mooi effect.

Liedjes

"Ik heb bewust niet geprobeerd om de mensen beter te leren zingen", vertelt Hus als er even gepauzeerd wordt. "Als ze zangles willen, moeten ze maar ergens anders heen gaan. Ik ben niet op zoek naar een homogene klank, ik probeer juist voortdurend het individuele te laten zien. Het gaat erom dat iedereen zo goed mogelijk zijn eigen stem gebruikt. Elke stem heeft haar eigen schoonheid. Een hese stem kan ontroeren door haar heesheid."

Veel belangrijker dan de klank van iemands stem is zijn of haar 'wil' om te zingen, benadrukt Hus. "Mensen moeten hun stem naar buiten laten komen. Daarvoor moeten ze een stap in de leegte durven zetten. Daar gaat het om in kunst: daar komen waar nog niemand geweest is. Ik heb gezocht naar mensen die niet bang zijn voor wat onzekerheid en chaos. Kunstwerken ontstaan nooit als afgewerkt product, eerder als een langzamerhand ordenen van chaotische gevoelens of ideeën."

Ook bij het schrijven van de liedteksten bleef Hus zo ver mogelijk van de gebaande paden. Liever putte hij uit het collectieve onderbewuste van de groep. "We hebben heel veel brainstormsessies gehouden, waarbij we gewoon begonnen te praten en ik alles noteerde wat er werd gezegd. Uit de zinnen en associaties die tijdens die sessies naar boven kwamen, viel altijd wel een tekst te destilleren met woorden die ik zelf nooit had kunnen bedenken. Die nam ik vervolgens mee naar huis, en dan schreef ik er muziek bij."

Een van de liedjes gaat bijvoorbeeld over het Justitiepaleis zelf, waar alle advocaten "naakt zijn onder hun kleding", en waar zich een geheime kamer zou bevinden. Een ander gaat over de rivier de Zenne,

FOTO'S YANN BERTRAND

Wie is Walter Hus?

- Walter Hus (1959) studeerde aan de conservatoria van Gent en Brussel.
- In de jaren 80 stortte hij zich volledig op de wereld van de nieuwe muziek. Hij gaf geïmproviseerde piano-optredens,

flirtte met freejazz en rock, werkte samen met schilders en videokunstenaars, en schreef filmmuziek voor Dominique Derudder (*Suite 16*) en Peter Greenaway (*The Pillow Book*). Ook toerde hij de wereld rond met zijn ensemble Maximalist en schreef hij stukken voor theater en ballet.

● Vanaf de jaren 90 concentreerde Hus zich meer op componeren. Hij deed projecten voor het Kaaitheater, DeSingel, de Beursschouwburg, het Festival van Vlaanderen, Antwerpen '93 en Vooruit. Ook maakte hij de opera's *Orfeo* en *De nacht* (voor kinderen) en schreef hij de muziek voor de

operatrilogie van Jan Decorte: *Meneer, de zot en tkint* (2000), *Bloetwollefduivel* (2001) en *Titus Andonderonkustmijnklote* (2001). ● In 2004 schreef hij in navolging van Bach en Sjostakovitsj een bundel van 24 preludes en fuga's voor piano en pianoduo.

WALTER HUS:

Op menselijk gebied is dit project een geschenk geweest. Ik heb het gevoel dat ik 25 nieuwe vrienden heb gemaakt. En ik ben echt van de Marollen gaan houden. Het is de enige buurt in Brussel die me doet denken aan de warme volkswijken van Barcelona of Lissabon

"verrotte en stinkende ouw riool", weer een ander over geld. "dat alles bevuilt en waar je niet gelukkig van wordt". 'Telepathia la tristessa' handelt over vendetta en "eeuwenlang miserie".

Discussies

Zingen is niet het enige wat het Marollenkoor doet, zo blijkt als de groep de draad weer oppakt. Telkens als er een nummer is afgelopen, moeten de deelnemers op basis van het lied een gezongen discussie met elkaar aangaan. Iemand zingt een regel, waarop de anderen vervolgens spontaan inhaken. "Waarom stak je een mes in mijn wonde?", galmt de solist, die Jan Bulens heet en eerder bij verschillende koren zong. "Omdat ik er zin in had", antwoordt een ander. "Maar waarom belde niemand de politie?", reageert een derde. Enzovoort. Het procédé blijkt niet eenvoudig. Meestal verzandt de discussie al snel, en

Hus moet veelvuldig ingrijpen om de zaak weer op de rails te zetten en iedereen bij de les te houden. Soms echter werkt het, en ontstaat er echt een spannende, geïmproviseerde dialoog.

De gezongen discussies zijn eigenlijk te beschouwen als het libretto van de opera, legt Hus uit. "Het begon als een techniek om mensen over zichzelf te laten praten, en tegelijk een groepsgevoel te creëren. Je mag zeggen wat je wilt, maar je moet wel reageren op elkaar en er moet gezongen worden. Vaak gaat het in die discussies echter over de kleine drama's van het dagelijkse leven. Een veter die breekt, ik noem maar wat. Door die op zich banale elementen in een artistieke context te plaatsen, krijg je een soort instantlibretto."

Onconventioneel

Een libretto mag er dan misschien zijn, zonder geschoolde zangers, zonder orkest

en zonder scène is de *Marollenopera* wel verreweg de meest onconventionele opera die Hus ooit heeft gemaakt. "Ik wist vanaf dag één dat ik van dit project meer wilde maken dan zomaar een koortje", lacht hij. "Daarom heb ik het de *Marollenopera* genoemd. Maar ik wist ook direct dat het geen gewone opera zou worden."

Hus heeft altijd een complexe verhouding gehad met het genre, vertelt hij. "Eigenlijk ben ik een operahater. Als instituut heeft het voor mij heel erg met geld, macht en autoriteit te maken. Een opera is een plaats waar de gegoeden en de machtigen van deze wereld met plezier een bevestiging kunnen vinden van hun status. En dan heb ik het niet alleen over de hiërarchische organisatie van zo'n operahuis, maar ook over wat er op de scène zelf te zien is."

Tot het einde van de negentiende eeuw had opera nog een politieke en sociale relevantie, vervolgt Hus. Maar in de twintigste

WALTER HUS:
Ik heb voor de 'Marollenopera' gezocht naar mensen die niet bang zijn voor wat onzekerheid en chaos. Kunstwerken ontstaan nooit als afgewerkt product, eerder als een langzamerhand ordenen van chaotische gevoelens of ideeën

eeuw is de opera stilaan tot het domein van de pure esthetiek gaan behoren. "Er is natuurlijk enorm veel prachtige muziek gemaakt, maar toch overheerst bij mij het gevoel dat wat binnen een operagebouw gebeurt altijd een beetje hetzelfde is, een herhaling van het stramien. Daarom heb ik in alle opera's die ik heb gemaakt altijd elementen binnengebracht die het medium opera van binnenuit aantasten."

Niet zo dol op muziek

Niet alle leden van het Marollenkoor lijken wakker te liggen van dat soort overwegingen. Thierry Van Oudenhove bijvoorbeeld, die pas een jaar in de buurt woont, geeft grif toe dat hij voornamelijk meedoet vanwege de charmes van een jonge Brigittinesmedewerkster. Voormalig ober Bulens zingt al zijn leven lang in groepsverband, en vond de opera een mooie gelegenheid om de stembanden weer eens te smeren.

Maar anderen tonen zich wel degelijk geïnteresseerd in Hus' experiment. Psychotherapeute Pierrette Bernard raakte bij het zien van een van de eerdere opvoeringen geboeid door het 'brechtiaanse karakter' van de opera, en besloot zich op te geven. Ze is niet teleurgesteld, zegt ze. "Het is heel leuk, al vind ik het af en toe ook moeilijk. Je moet ontzettend veel dingen tegelijk doen: zingen, lopen en improviseren."

Ook politicommissaris Patrick Wouters doet mee vanwege het unieke karakter van de voorstelling. "Eigenlijk ben ik niet eens zo dol op muziek", zegt Wouters, wiens werkgebied zich uitstrekt van de Marollen tot Anderlecht. "Ik doe het vooral omdat ik het idee heb dat het goed is voor de sociale cohesie."

De meeste leden van het koor zijn geen mensen met wie hij privé zou omgaan, vervolgt Wouters. "Maar dat geeft niet. Het gaat om het plezier om samen met anderen iets te doen. Om jezelf even te vergeten en alles te geven wat je hebt."

Als politiemans had Wouters aanvankelijk wel zijn twijfels over Hus' aanpak. Volgens hem hadden veel mensen in het begin moeite om zich bloot te geven en "vanuit hun buik te spreken", zoals Hus wilde. "Normaal gesproken geef je mensen dan een beetje psychologische voorbereiding, maar dat wilde Walter niet, het moest gewoon ontstaan."

Over het voorlopige resultaat is Wouters evenwel zeer te spreken. "Ik denk dat de voorstelling een goed beeld geeft van de wijk, en dat ze tegelijk universeel is. Het knappe vind ik ook dat het nergens banaal wordt, terwijl het toch over hele banale dingen gaat."

En hoe kijkt Hus zelf terug op de twee jaar dat hij aan de opera heeft gewerkt? "Op menselijk gebied is het een geschenk geweest", zegt hij. "Ik heb het gevoel dat ik 25 nieuwe vrienden heb gemaakt. Daarnaast heb ik het idee dat ik een geheime tuin heb gecreëerd. Een plek waar ik zonder enige referentie aan het muziekmilieu totaal mijn zin kan doen. En ten derde ben ik echt van de Marollen gaan houden. Het is de enige buurt in Brussel die me doet denken aan de warme volkswijken van Barcelona of Lissabon. Ik heb een paar dagen geleden nog tegen mijn vrouw gezegd: als we met pensioen gaan, gaan we in de Marollen wonen."

De opvoeringen zit hij met vertrouwen tegemoet. Twee van de vijf voorstellingen in het Justitiepaleis zijn al volgeboekt, in oktober treedt het gezelschap op in de KVS en als het aan Hus ligt, volgt er daarna nog een tournee langs andere Europese steden.

Marollenopera, van dinsdag 23 tot zaterdag 27 juni om 20.30 uur in het Justitiepaleis in Brussel. Toegang: 5 euro, www.brigitlines.be.